

Sygn. akt II BU 11/10

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku Z. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o wysokość emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 10 marca 2011 r.,
na skutek skargi wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 września 2008 r.,

**odrzuca skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 30 września 2008 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego Z. T. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 23 stycznia 2008 r., a wyrokiem z dnia 12 stycznia 2010 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 7 lipca 2009 r.

Ubezpieczony Z. T. wywiódł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wymienionych wyroków Sądu Apelacyjnego, stwierdzając że w jego ocenie wyroki

te są „niezgodne z prawem przez naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego, konstytucyjnych wolności oraz praw człowieka i obywatela (art. 424¹ § 2 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c.); przede wszystkim art. 2 Konstytucji RP i innych, naruszając zasadę wyrażoną łacińską premią *lex retro non agit*”.

Skarżący podał, że wydanie przedmiotowych wyroków wyrządziło mu szkodę, znacznie obniżając jego świadczenie emerytalne. Zasygnalizował też, że wyliczenie arytmetyczne zostało podane w uzasadnieniu skargi.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia szczególnego rodzaju. Nie jest bowiem środkiem prawnym służącym wzruszeniu prawomocnego orzeczenia, które pozostaje w mocy choćby było wadliwe, lecz wyłącznie środkiem służącym kontroli legalności zaskarżonego nim orzeczenia w kontekście możliwości ubiegania się o przyznanie od Państwa (Skarbu Państwa) odszkodowania za szkodę wyrządzoną wydaniem prawomocnego orzeczenia (art. 417¹ § 2 k.c.). Mimo to istnieją zauważalne analogie między tą skargą a skargą kasacyjną. Obydwa te środki (określane mianem nadzwyczajnych) stanowią dopełniający się system kontroli legalności orzeczeń. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest jednym ze środków nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego.

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie były i nie są możliwe.

W art. 424⁵ k.p.c. określone zostały wymagania, którym powinna odpowiadać skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, przy czym w § 2 wskazano wymagania formalne przewidziane dla pisma procesowego, a w § 1 wymienione zostały wymagania istotne skargi. Przyjęta została zatem zasada analogiczna do uregulowania w art. 398⁴ k.p.c. skargi kasacyjnej.

W myśl artykułu 424⁵ § 1 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać:

- 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości lub w części;
- 2) przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie;
- 3) wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne;
- 4) uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy;
- 5) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe;
- 6) wniosek o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem.

Ponadto § 2 stanowi, że skarga powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego.

Każde z sześciu wymagań z art. 424⁵ § 1 pkt 1 – 6 k.p.c. jest indywidualne i niezależne, a zatem każde powinno być wyraźnie wyodrębnione i wypełnione. Brak choćby jednego z nich powoduje, że skarga jest dotknięta istotną wadą, nienaprawialną w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych i podlega odrzuceniu a limine (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 kwietnia 2007 r., I BP 18/07, LEX nr 489024, z dnia 21 czerwca 2007 r., I BP 9/07, LEX nr 567315, z dnia 8 stycznia 2008 r., I BP 48/07, LEX nr 442671 oraz z dnia 5 sierpnia 2010 r., IV CNP 44/10, LEX nr 603892).

Analiza rozpoznawanej skargi musi prowadzić do wniosku, że nie zostały w niej spełnione trzy z powołanych wyżej konstrukcyjnych składników skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, niezbędnych do uznania skargi za sporządzoną w sposób prawidłowy i warunkujących ewentualne przyjęcie jej do rozpoznania.

Zasadnicze uchybienie polega na nieprzytoczeniu podstaw skargi i ich uzasadnienia (art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c.). Wymóg ten jest samoistny i niezależny od wymogu wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne. Należy podkreślić, że określenie przez prawodawcę jako dwu odrębnych wymagań przytoczenia podstaw i ich uzasadnienia oraz wskazania jednego, konkretnego przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, było zabiegiem w pełni świadomym i uzasadnionym. Przytoczenie podstaw skargi i ich uzasadnienie pozostaje w związku z treścią art. 424⁴ k.p.c., a

więc winno polegać na podaniu naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem i sposobu dokonania tych naruszeń (np. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, albo też niezastosowanie), natomiast wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne jest konieczne, albowiem istotą skargi jest właśnie stwierdzenie niezgodności zaskarżonego orzeczenia z prawem, a więc konkretnym jego przepisem. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 27 stycznia 2006 r. III CNP 23/05 (OSNC 2006 nr 7-8, poz. 140), instytucja skargi, o której mowa, została ustanowiona w celu stworzenia możliwości realizacji uprawnień wypływających z art. 417¹ § 2 k.c., zagwarantowanych w art. 77 ust. 1 Konstytucji, przewidującym odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działania przy wykonywaniu władzy publicznej. Jest w tej sytuacji oczywiste, że niezgodność z prawem, uzasadniająca odpowiedzialność Skarbu Państwa musi być - już na etapie wnoszenia skargi - jasno określona przez wskazanie przepisu, z którym skarżone orzeczenie jest niezgodne. Po drugie, same wady postępowania poprzedzającego wydanie skarżonego orzeczenia, wytykane w ramach podstaw, nie zawsze powodują niezgodność orzeczenia z prawem (por. art. 424⁴ k.p.c.), a jeśli nawet tak się dzieje, to przepisy prawa materialnego bądź procesowego wskazane jako naruszone w ramach podstaw nie muszą być - i często nie są - tożsame z przepisami (przepisem), z którym orzeczenie jest niezgodne. Z tych przyczyn, zważywszy także na względy czysto normatywne, tj. na konstrukcję art. 424⁵ k.p.c., należy przyjąć, że nie stanowi spełnienia wymagania przewidzianego w art. 424⁵ § 1 pkt 2 k.p.c. samo tylko wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne. Warte podkreślenia jest bowiem to, że gdy ten sam przepis stanowi jednocześnie element podstawy skargi i przepis, z którym orzeczenie jest niezgodne, konieczne jest powołanie go w dwóch odrębnych punktach, tak aby spełnienie obu omawianych wymagań nie budziło żadnych wątpliwości. W przedmiotowej skardze nie powołano podstaw (ani ich uzasadnienia), poprzestając na wskazaniu przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, ograniczając się zresztą i w tym zakresie do art. 2 Konstytucji RP oraz nieokreślonych przez odwołanie się do konkretnych przepisów

prawnych „podstawowych zasad porządku prawnego, konstytucyjnych wolności oraz prawa człowieka i obywatela”. Należało zatem uznać, że skarga nie spełniała omawianego wymagania.

Trudno również uznać za spełnienie wymogu uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.), jeśli zważyć, że w petitum skargi ubezpieczony stwierdził jedynie, iż „wydane orzeczenia, które zaskarżamy, wyrządzają szkodę wnioskodawcy, znacznie obniżając jego świadczenie emerytalne (vide: wyliczenia arytmetyczne w uzasadnieniu)”, zaś właśnie w uzasadnieniu skarżący dokonał wprawdzie hipotetycznego wyliczenia „zaległości” ZUS – u, którą określił na kwotę 204.808,74 zł, równocześnie jednak podając, że „od tej kwoty należy potrącić dotychczas wypłacone od lipca 2004 r. okrojone emerytury”, których wartości już nie podał, poprzestając na stwierdzeniu, iż „wyliczenie tych potrąceń oczekujemy od ZUS”. Tym samym nie została określona przez ubezpieczonego konkretna kwota pieniężna wskazująca szkodę, którą miały wyrządzić mu zaskarżone wyroki sądu drugiej instancji. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, jego spełnienie polegać musi natomiast na przedstawieniu wyводу przekonującego, że szkoda wystąpiła, określeniu jej rodzaju i rozmiaru, czasu powstania oraz związku przyczynowego z wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006/1/16, z dnia 23 września 2005 r., III CNP 5/05, niepubl., z dnia 22 listopada 2005 r. I CNP 19/05, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2007 r., III CNP 24/07 niepubl., z dnia 7 sierpnia 2009 r., II CNP 16/09, LEX nr 584747, z dnia 24 listopada 2009 r., IV CNP 78/09, LEX nr 572139, z dnia 7 kwietnia 2010 r., II BP 15/09, LEX nr 602212, czy też z dnia 17 sierpnia 2010 r., I CNP 35/10, LEX nr 603886). Obowiązkiem skarżącego jest ponadto uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, a więc wykazanie jej przy użyciu dowodów lub innych środków niespełniających wymagań wynikających z przepisów o postępowaniu dowodowym (art. 243 k.p.c.). Samo tylko stwierdzenie, że wysokość szkody oraz jej uprawdopodobnienie wynika z akt postępowania sądowego przed sądem powszechnym (w ocenianym przypadku z sugerowanego wyliczenia, którego winien dokonać ZUS) nie może stanowić wykazania (uprawdopodobnienia) szkody

dla potrzeb stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. wyrok Sądu najwyższego z dnia 2 lipca 2009 r., II BP 27/08, LEX nr 532129).

Zgodnie z 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. skarżący musi ponadto „wykazać” (nie tylko „wskazać”), iż wzruszenie zaskarżonego wyroku (wyroków) w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Musi więc ujawnić i przedstawić w skardze tę okoliczność w sposób wyczerpujący i nie budzący wątpliwości oraz w drodze stosownego wyводу dowieść jej istnienia i przekonująco uzasadnić (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r., I CNP 111/08, LEX nr 527113). Takie ujęcie tego warunku skargi oznacza, że skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia analizy prawnej przepisów dotyczących środków zaskarżenia, których zastosowanie - w odniesieniu do zaskarżonego orzeczenia - jest niedopuszczalne lub z innych przyczyn na pewno nie mogłoby odnieść skutku. Skarżący powinien zatem wykazać, powołując odpowiednie przepisy, że od zaskarżonego orzeczenia nie przysługuje środek prawny, przy pomocy którego mogłoby nastąpić wzruszenie zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r., I CNP 108/08, LEX nr 527141). Te same uwagi dotyczą także kwestii wykazania, iż występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi, gdy wniesiono ją stosując art. 424¹ § 2 k.p.c. Obowiązek skarżącego w tym zakresie, oprócz wykazania, że nie jest (obecnie) możliwa zmiana lub uchylene zaskarżonego wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych, polega zaś dodatkowo na wykazaniu, że zachodziły takie uzasadnione obiektywnie okoliczności, które uniemożliwiły stronie zaskarżenie orzeczenia w drodze dostępnych środków prawnych, a także na zawarciu w skardze wyodrębnionej, poprawnej jurydycznie argumentacji przedstawiającej, na czym polega „wyjątkowość jego wypadku” i jakie podstawowe zasady porządku prawnego lub konstytucyjne wolności albo prawa człowieka zaskarżone prawomocne orzeczenie narusza i wskazaniu na czym polegała obraza przepisów mających podstawowe znaczenie dla ich ochrony (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2008 r., I BU 16/07, LEX nr 621773 i z dnia 27 lutego 2008 r., II BU 56/07, LEX nr 452485). Zawarta, tylko w petitum skargi, krótka wzmianka na temat niemożliwości uchylenia zaskarżonych orzeczeń w drodze przysługujących stronie środków prawnych, nie może być uznana za prawidłowe

(wystarczające) wypełnienie obowiązku nałożonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., zważywszy że towarzyszyło jej jedynie stwierdzenie, iż „stały się (one) prawomocne”, co było o tyle nieistotne, że każdy wyrok sądu drugiej instancji jest przecież prawomocny od chwili jego wydania (ogłoszenia), a skarga kasacyjna będąca wszak środkiem prawnym umożliwiającym zmianę lub uchylenie wyroku przysługuje wyłącznie od prawomocnych wyroków wydanych przez sąd drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Analogicznie należało odnieść się również do zawartej w uzasadnieniu skargi informacji, że ubezpieczony „liczył się z możliwością złożenia skargi kasacyjnej w sprawie ...1844/09, ale przeciętne wynagrodzenie w 2009 r. było tej wysokości (3.102,96 zł), iż wartość przedmiotu sporu nie przekroczyła 10.000 zł”, skoro owej informacji nie towarzyszył stosowny wywód, uwzględniający tę okoliczność, że w myśl art. 22 k.p.c. wartość przedmiotu sporu, a więc i wartość przedmiotu zaskarżenia decydująca o dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się stanowi co do zasady suma świadczeń za jeden rok.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 424⁸ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.